

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук,
доцента кафедри образотворчого мистецтва Житомирського державного
університету імені Івана Франка Колесник Наталії Євгенівни на дисертацію
Рашевської Анни Анатоліївни «Формування національно-патріотичної
компетентності майбутніх дизайнерів в процесі професійної підготовки в
закладах вищої освіти», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність обраної теми. Актуальність теми дослідження зумовлена нагальною потребою модернізації дизайнерської освіти в Україні в умовах глибоких суспільних трансформацій, спричинених зокрема війною, переосмисленням національної ідентичності та необхідністю формування у молоді стійких ціннісних орієнтирів. Візуальна культура та дизайн виступають потужним інструментом репрезентації нації, збереження культурної спадщини й утвердження суб'єктності країни у глобальному контексті. Водночас, на відміну від гуманітарних і соціально-педагогічних спеціальностей, питання національно-патріотичного виховання в дизайні залишається недостатньо розробленим і практично не інтегрованим у систему фахової підготовки.

Особливої важливості набуває формування у майбутніх дизайнерів компетентності, що поєднує глибоке розуміння національної культури з креативністю, критичним мисленням, етикою візуального представлення та здатністю до інтерпретації традицій у сучасному проектуванні. Це відповідає як сучасним запитам українського суспільства, так і міжнародним тенденціям у дизайн-освіті, де зростає інтерес до локальності, сталого розвитку, культурної автентичності й відповідального дизайну.

Таким чином, вирішення педагогічної проблеми формування національно-патріотичної компетентності майбутніх дизайнерів є вчасною, теоретично значущою й практично необхідною для зміцнення національної гуманітарної безпеки, розвитку ідентично зорієнтованої освіти та підготовки дизайнерів нової генерації – відповідальних, свідомих і конкурентоспроможних у глобальному середовищі. Відтак дисертаційне дослідження Рашевської Анни Анатоліївни як узагальнення набутого досвіду з модернізації підготовки майбутніх дизайнерів, має безумовно науково-практичну цінність, є актуальним та перспективним.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і результатів. Високий ступінь обґрунтованості та достовірності результатів дослідження Рашевської Анни Анатоліївни забезпечується: адекватною й оптимальною дослідницькою методологією, системним аналізом теоретичного

матеріалу; комплексним застосуванням емпіричних і теоретичних, кількісних і якісних методів; достатньою джерельною базою, що нараховує 488 вітчизняних і зарубіжних джерел; а також можливістю впровадження педагогічного досвіду в нових умовах зі здобувачами інших закладів вищої освіти, про що свідчать 7 довідок про впровадження.

Структура роботи відзначається логічною продуманістю, збалансованістю складових частин і підпорядкована реалізації основних завдань дослідження.

Робота складається з трьох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відтак у **першому розділі** *«Національно-патріотична компетентність як актуальна проблема сучасної системи дизайн-освіти»* авторкою здійснено комплексний аналіз наукових джерел, нормативно-правової бази та освітніх практик щодо формування національно-патріотичної компетентності майбутніх дизайнерів. Уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, обґрунтовано сутність національно-патріотичної компетентності як інтегративної професійної якості, що поєднує фахові знання з культурною ідентичністю, етичністю та креативністю. Проаналізовано зарубіжний досвід, зокрема практики провідних освітніх закладів світу, а також виявлено недостатню увагу до етнокультурного компонента в українській дизайн-освіті.

У **другому розділі** *«Методичні засади формування національно-патріотичної компетентності майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти»*, авторкою на основі аналізу наукових джерел визначено зміст та обґрунтовано вибір ефективних форм, методів і засобів для розвитку національно-патріотичної компетентності майбутніх дизайнерів. Також встановлено критерії, їхні показники та взаємозв'язок із рівнями сформованості цієї компетентності. Представлено результати моделювання процесу створення структурно-функціональної моделі формування національно-патріотичної компетентності майбутніх дизайнерів, що слугує алгоритмом дій для вдосконалення цього процесу.

У **третьому розділі** *«Дослідно-експериментальна перевірка ефективності структурно-функціональної моделі формування національно-патріотичної компетентності майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти»* авторкою описано організацію та проведення експериментального дослідження, спрямованого на оцінку ефективності впровадження зазначеної моделі. Проведено аналіз статистичних, якісних та кількісних результатів експерименту, що стосуються формування досліджуваної компетентності.

Висновки роботи відповідають поставленим завданням і логічно

впливають із основних положень дисертації. Матеріали, наведені у додатках, доповнюють і наочно розкривають зміст дослідження, сприяючи його повнішому сприйняттю.

3. Наукова новизна результатів дослідження

Виконана робота збагачує новими знаннями як на теоретичному, так і на прикладному рівнях професійної підготовки майбутніх дизайнерів. Поміж найсуттєвіших отриманих наукових результатів слід зазначити такі: *по-перше*, змодельовано та теоретично обґрунтовано структурно-функціональну модель освітнього процесу, спрямовану на формування національно-патріотичної компетентності майбутніх бакалаврів дизайну, яка передбачає наскрізний процес формування компетентності протягом усього періоду професійної підготовки майбутніх дизайнерів, що реалізується через модернізацію та збагачення змісту таких дисциплін, як «Історія мистецтв», «Історія дизайну», «Проектування» і базується на комплексі взаємопов'язаних підходів, принципів, форм, методів і засобів.

По-друге, визначено педагогічні умови ефективного формування цієї компетентності у студентів-дизайнерів, які включають впровадження розроблених організаційно-педагогічних заходів, що становлять структурно-функціональну модель, інтеграцію ціннісних складових і елементів етнодизайну у навчальні програми, створення освітньо-культурного середовища для активної творчої національно-патріотичної діяльності, а також залучення студентів до соціальних і громадсько-патріотичних ініціатив.

По-третє, визначено сутність і структуру цієї компетентності у студентів-бакалаврів дизайну; виділено її ключові компоненти, серед яких патріотизм, ціннісне ставлення до культури, емпатія та культурна чутливість, етична відповідальність, саморефлексія, креативність, критичне мислення, інноваційність і адаптивність, комунікаційні та презентаційні навички, знання культурної спадщини, дослідницькі та аналітичні здібності, інтеграція національних елементів у дизайн, культурна обізнаність, крос-культурний обмін, а також технологічні навички проектування з урахуванням національних мотивів.

По-четверте, сформульовано визначення понять «національно-патріотична компетентність» та «національно-патріотична компетентність майбутніх дизайнерів» та уточнено зміст дотичних термінів «національна компетентність», «патріотична компетентність», «майбутній дизайнер», «професійна підготовка».

4. Значущість результатів дослідження для науки й практики та можливі шляхи їх використання

Значення одержаних результатів для педагогічної науки визначається

тим, що наукові здобутки автора складають методологічну основу для подальших наукових досліджень та окреслюють перспективи розвитку вітчизняної університетської освіти у контексті наближення до європейських стандартів. Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці і впровадженні в процес професійної підготовки майбутніх дизайнерів структурно-функціональної моделі формування національно-патріотичної компетентності і передбачає наскрізний процес формування досліджуваної компетентності впродовж усього терміну професійної підготовки майбутніх дизайнерів, що досягається за рахунок: модернізації та збагачення змісту дисциплін «Історія мистецтв», «Історія дизайну», «Проектування», що надають підґрунтя до курсового проектування та підготовки кваліфікаційних робіт, та базується на комплексі взаємопов'язаних підходів, принципів, форм, методів та засобів. Теоретичні положення, авторські науково-методичні розробки та висновки дослідження можна вважати основою для подальшого вдосконалення професійної підготовки майбутніх дизайнерів у системі вищої освіти.

Результати дослідження, рекомендації та пропозиції, сформульовані авторкою на підставі проведеного в роботі аналізу можуть бути використані в освітньому процесі фахівців галузі знань «Культура і мистецтво», спеціальності «Дизайн» під час розробки освітніх програм, навчальних планів, навчальних програм і навчально-методичних комплексів.

5. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях
Результати дослідження Рашевської Анни Анатоліївни належним чином відображені в наукових публікаціях автора. Відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, авторка дисертації опублікувала основні положення своєї роботи в низці статей у фахових наукових виданнях України та закордонних журналах. Основні наукові положення й результати дослідження опубліковано в 25 працях, з них 18 одноосібні, зокрема: 6 – відображають основні наукові результати дисертації (1 – у зарубіжному науковому виданні, 1 – у науковому виданні, що реферується міжнародною наукометричною базою), 16 – апробаційного характеру, 3 – додатково відображають наукові результати дисертації.

Основні положення та результати дисертації були оприлюднені на 18 міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях.

6. Оцінка змісту й оформлення дисертації та автореферату
Дисертаційна робота є змістовно повноцінною, логічно структурованою, завершеною науковою працею. Усі поставлені завдання виконані в повному обсязі. Дисертація написана грамотно й оформлена згідно з чинними вимогами. Стиль викладу матеріалу, основних наукових положень, висновків і

рекомендацій доступний для сприйняття.

7. Зауваження щодо змісту дисертації

У цілому, позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відмітити ряд дискусійних положень і зауважень до змісту роботи:

1. Доцільним було б окреслити, яким чином національно-патріотична компетентність інтегрується з іншими ключовими компетентностями, зокрема соціальною, комунікативною, емоційною, цифровою – адже сучасний дизайнер має діяти у складному міждисциплінарному середовищі.

2. Заявлені у роботі компоненти структури національно-патріотичної компетентності (с. 93) містять саморефлексію. Дослідження значно виграло б, якби було приділено більше уваги позиції самих студентів як суб'єктів освітнього процесу. Невідомо як вони оцінюють запропоновані педагогічні підходи: чи сприймаються вони як натхненні, доречні, актуальні – або навпаки, формальні й обтяжливі. Було б цінно включити дані саморефлексії та самооцінки студентів, їхні письмові відгуки або елементи критичного аналізу.

3. У частині дослідження, присвяченого розробленню критеріально-діагностувального апарату (с.155) обрано оцінювання рівнів за шкалою ECTS. Не зовсім ясно, з якою метою вона залучена та як її результати співвіднесено із загальними цілями дослідження.

4. На констатувальному етапі для виявлення поточного стану та актуалізації важливості формування національно-патріотичної компетентності майбутніх дизайнерів наведено результати опитування, яке охопило 158 респондентів серед здобувачів закладів вищої освіти України (с.174), стейкхолдерів (с. 176) та викладачів закладів вищої освіти (с. 177). Але у тексті недостатньо конкретизовано, з яких саме ЗВО, які рівні освіти, курси та спеціальності були залучені, що ускладнює оцінку репрезентативності.

5. У дисертації відсутній аналіз стійкості сформованої компетентності: не з'ясовано, чи результати є довготривалими, чи радше відображають короткотерміновий ефект освітнього втручання. Не розкрито питання постосвітнього супроводу випускників і збереження ціннісних орієнтацій у професійній практиці.

8. Загальний висновок

Зазначені зауваження та побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку наукового дослідження. Вважаємо, що дисертація на тему «Формування національно-патріотичної компетентності майбутніх дизайнерів в процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти», є завершеною самостійною науковою роботою. Таким чином, за рівнем актуальності, змістовим наповненням, структурою й оформленням, повнотою викладу

основних положень, обґрунтованістю висновків, якісним і кількісним аналізом емпіричного матеріалу, новизною та практичною значущістю отриманих результатів, дисертаційна робота Анни Анатоліївни Рашевської на тему «Формування національно-патріотичної компетентності майбутніх дизайнерів в процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти» відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження наукового ступеня доктора філософії», а її авторка – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри образотворчого
мистецтва та дизайну Житомирського
державного університету імені Івана Франка,
член Спілки дизайнерів України

Наталія КОЛЕСНИК

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ:
Начальник відділу кадрів Житомирського
державного університету
імені Івана ФРАНКА

Лисюк